

H. BOTS

SOK-INFO 51

december 1992

Inhoud:

Oproepen van en naar SOK-Leden	3
Verslag ledenavond dd 13-11-1992	4
Petroleum lampen	5
Uit "Limburgs Dagblad"	10
Volgende SOK-Ledenavond en genootschapsavond van de kring Maastricht	11
Uit "De Limburger"	11

De SOK is geassocieerd met "Subterranea Britannica".

SOK-INFO is het contact-orgaan voor en door SOK-leden.

Adressen:

Secretariaat	SOK-Mededelingen	SOK-INFO	Algemeen adres
Ed Rousseau Mosasaurusweg 18 6212 EL Maastricht Tel: 043-251475	Ton Breuls Bovenstraat 28 3770 Kanne/Riemst Tel: 09-3212454059	Joep Orbons Roserye 109 D 6228 DK Maastricht Tel: 043-618793	Natuur Historisch Genootschap Postbus 882 6200 AW Maastricht

De stuurgroep van de SOK bestaat uit:

Ton Breuls	Voorzitter en SOK-mededelingen	09-3212454059
Ed Rousseau	Secretaris	043-251475
Ed de Grood	Vergunningen	043-293067
Han Bochman	Materiaalbeheer	043-433355
Joep Orbons	Internationale contacten, bibliotheek	043-618793
Rik Bastiaens	Ledenadministratie	043-211674
Roger Reinartz	Bibliotheek	043-215292
Olav Hensing	Bibliotheek	043-218473

Overzicht SOK-Groeves

De SOK heeft een aantal groeven in zijn beheer of een collectieve vergunning voor een groeve. Voor het betreden van deze groeves moet U contact opnemen met de beheerder:

Groeve	Beheerder	Tel:
Koelebosch groeve	Ed de Grood	043-293067
Roother groeve	Annelies Heynen	043-611357
Nieuwe groeve	Han Bochman	043-433355
Apostelgroeve	Ton Breuls	012-454059
Theunisgroeve	Giel Bindels	043-472560
St. Pietersberg (Noordelijk en Zonneberg)	Ed de Grood	043-293067
Fallenberg groeve	(Nog) Niet toegankelijk	-

Voorpagina:

Op de voorpagina staat een tekening gemaakt door H. Duys.

Oproepen van en naar SOK-Leden

Nieuwe SOK leden

Wij heten als nieuw SOK-lid hartelijk welkom : J. Vincken uit Maastricht.

Advertentie

Te koop aangeboden. Een gloednieuwe "Coleman" lamp. Amerikaans type voor twee soorten loodvrij benzine. Met twee kousjes. Prijs (\$54.00) f95.--. 300 kaars. Speciale import uit de Verenigde Staten van Amerika, meegenomen voor de liefhebber. Bij Dhr W. van Schaik, Drossaardstraat 41, 5663 GJ Geldrop.

SOK BIBLIOTHEEK

De SOK heeft een begin gemaakt met een bibliotheek van boeken en artikelen. De nieuwste aanwinsten zullen op de SOK ledenavonden ter inzage liggen. Buiten deze tijd zijn deze boeken ter leen en/of inzage bij Joep Orbons. Bel even van te voren (043-618793). De nieuwste aanwinsten zijn:

Subterranea Britannica Bulletin no. 28. Het orgaan van onze Engelse zustervereniging staat weer vol met interessante artikelen ondermeer over ondergrondse gangen in Gibraltar, over een put in een Engels kasteel, en een artikel over Mithaïsme, een ondergrondse godsdienst uit de Romeinse tijd. Een artikel over Crockett's holes in Gloucestershire wordt gevolgd door een uitgebreid artikel over de groeven in Bath en hoe het blokbreken in dit gebied in zijn werk ging.

Sint Pietersberg, kaart- en fotomateriaal. Wim van Schaik heeft uniek kaart en fotomateriaal aan de SOK overgedragen, om er voor te zorgen dat het voor onderzoek ter beschikking staat.

Das Gertruderberger Loch door H. Morlo. Dit boek is een compleet onderzoek van een onderaardse zandsteengroeve in het centrum van Osnabrück in Duitsland. De schrijver heeft veel archief-materiaal, oude kaarten, sagen en legenden en feiten naast elkaar gelegd. Dit levert een schitterende studie op van deze groeve.

LIKONA jaarboek 1991. In dit jaarboek van het Limburgs Koepel voor Natuurstudie staan een aantal artikelen, vergelijkbaar met ons maandblad, maar dan voor Belgisch Limburg. Een artikel geeft een overzicht van 50 jaar vleermuiswaarnemingen in de mergelgroeven van Vechmael door SOK-lid J. Dahlen.

Geologie in telegramstijl door F. Kraaijenhagen geeft een overzicht van de geologie in het algemeen, maar het Krijt in het bijzonder. Hierbij komt een veelvoud van onderwerpen aan de orde: fossielen, mineralen, erosie, etc, etc.

SOK uitwisseling

De SOK heeft een boeken-uitwisselings-programma aangegaan met weer een nieuwe buitenlandse vereniging. Dit maal is het de "Česká Speleologická Společenost". Dit is de Tsjechische speleologische groep, die een afdeling "kunstmatige grotten" heeft. Hun publikaties bevatten engelse samenvattingen, hetgeen het begrip van de teksten verbeterd.

Wens

De SOK wenst iedereen een prettig nieuwjaar. Met veel nieuw bergloperswerk, resultaten en presentaties.

Verslag ledenavond dd 13-11-1992

Joep Orbons opent de avond. Vervolgens vertelt Ed de Grood over de vergunningen die de SOK heeft voor de eigen groeven en de collectieve vergunning voor de St. Pietersberg. Ed zegt dat er slechts weinig van de vergunning gebruik wordt gemaakt. Verder wordt dringend verzocht om de St. Pietersberg niet illegaal te betreden. Het aanvragen van de vergunning is een kleine moeite. Een schriftelijk verzoek met reden aan Ed is genoeg.

Hierna overhandigt Wim van Schaik enkele plattegronden van de St. Pietersberg aan de SOK, die hij heeft laten drukken van een cliché dat jaren kwijt was geweest. Verder schenkt hij nog 6X6 negatieven aan de SOK. Ton Breuls bedankt Wim hiervoor en vertelt over de bibliotheek die wordt opgezet, zodat alle informatie op één centraal punt bereikbaar is.

Het volgende agendapunt had ten doel om aan te tonen dat er best veel onderzoek binnen de SOK wordt verricht door individuele groepen of personen, maar door de onbekendheid ervan lijkt het soms of er niets gedaan wordt. Niets is echter minder waar. Joep nodigt enkele personen die bezig zijn met onderzoek, hiervan iets te vertellen. De groep rond John Knubben geeft een toelichting op hun onderzoek in de Keerderberg. Hij en 5 à 6 anderen hebben deze berg volledig geïnventariseerd. Ook werd archiefwerk verricht, zodat er zeer veel informatie beschikbaar was. Verder roept John op tot het doen van onderzoek én verslaggeving, zodat het resultaat niet ergens in een kast blijft liggen. Meer hierover op de volgende SOK-ledenavond. Een ander project licht Joep toe. Hierbij worden alle groeven ingangen geïnventariseerd. Kort gezegd houdt dit project in dat de ingangen van alle groeven worden bekeken/gefotografeerd op hun actuele toestand. Rik Bastiaens verteld over het project Collette dat hij samen met Jos Cobben en Armand Stevens doet. Dit project staat in het teken van eigendomsrechten. Ton Breuls vertelt tenslotte over het schepenproject. Hij onderzoekt in het gebied Caestert hoe de gebroken steen vroeger van de berg naar de schepen werden getransporteerd. In de gangenstelsels aldaar staan afbeeldingen van schepen enz. vandaar het idee om dit te onderzoeken.

Vervolgens toont Joep Orbons de Tranchot kaart die te koop op A4-formaat wordt aangeboden door Ed Stevenhagen. Verder meldt hij dat "Het Klokhuis" 2 dagen filmt in Zuid-Limburg. Het thema is de onderaardse kalksteengroeven, en wordt begeleid door de SOK. Het worden twee afleveringen. De uitzending is over ongeveer 1 jaar.

Hierna de rondvraag:

Wim van Schaik vraagt of er een film van een stoomtreintje dat uit de Sint Pietersberg komt rijden te achterhalen is. Dit zou namelijk eens getoond zijn in het programma "Ontdek je plekje". Ed de Grood zegt dat deze film wel eens in het Natuurhistorisch museum zou kunnen zijn.

De SOK-stuurgroep wilt audio visuele avond(en) organiseren voor SOK-leden. Waar blijft de film van de mosasaurus? Ed de Grood zegt dat de film in november wordt uitgezonden in Amerika en dat de SOK bovenaan staat voor het krijgen van een copie.

Hierna volgde een prachtige handleiding over het onderhoud van Petromax lampen door Han Bochman, gevolgd door twee diaries: een over het Symposium in Bath dat dit jaar plaats heeft gevonden. Ton Breuls en Joep Orbons zorgden voor de nodige toelichting. De tweede serie ging over het schitterende bezoek aan de "NATO"-berg, gemaakt door Hans Klinkers.

Hierna werd de avond gesloten.

Rik Bastiaens.

Petroleum lampen

Op de afgelopen SOK-ledenavond heeft Han Bochman uitvoerig laten zien hoe een petromax lamp onderhouden kan worden. De redactie van SOK-INFO heeft van Han de handleiding van een Petromax lamp gekregen. Een compilatie daarvan is op de volgende pagina's te vinden. Als eerste volgt een overzicht van enkele veelgebruikte merken en typen lampen:

Petroleum vergassers en benzine lampen

MERK	Herkomst	Brandstof	Metaal
Anchor	China	Petroleum	Staal
Butterfly	China	Petroleum	Staal
Coleman	USA/Canada	Benzine/Petroleum	Messing/Staal
Harris	Groot Brittannië	Petroleum	Messing
Hipolito	Portugal	Petroleum	Messing
Olympus	Zweden	Petroleum	Messing
Petromax	Duitsland	Petroleum	Messing
Phoebus	Oostenrijk	Petroleum	Messing
Primus	Zweden	Benzine/Petroleum	Messing
Red Heard	China	Petroleum	Messing en Staal
Siefert	Zweden	Petroleum	Messing
Tilliaman	Engeland/Canada	Petroleum	Messing
Vulcan	Zweden	Petroleum	Messing
Camping Gaz	Frankrijk	Gas Butaan	Staal

De meeste merken zijn anno 1992 niet meer in productie. Het zal moeilijk zijn om aan vervangende onderdelen te komen, en het zelf vervaardigen van onderdelen of ombouwen zal de veiligheid van uw lamp niet ten goede komen.

Slotsom: Koop geen lamp waar geen reserve onderdelen van verkrijgbaar zijn!

Op de midden-pagina staat een schema. Hier kan bij een bepaald probleem de bijbehorende oplossing gevonden worden. Het staat in het Duits en Engels, maar dat mag geen probleem zijn.

In de pagina's daaropvolgend is een handleiding gegeven uit het handboek van de Petromax lampen. Het kan zijn dat enkele details bij uw lamp anders zijn, dus die voorzichtigheid moet u in acht nemen.

Hoe heet petroleum in het buitenland?

Engels	Kerosene of Paraffin
Frans	Pétrole
Duits	Petroleum

Scheme of operation faults and their possible sources												
Schema der Funktionsstörungen und ihre möglichen Fehlerquellen												
Burns with sooty flame	Flame ring around mantle	Fuel on vaporizer upper part	Glass chimney is turning white	Flame is repulsing (loud noise)	Fuel on container	Fuel in pump barrel	Pump does not function	Pump piston comes out of pump barrel	Pressure escapes out of container	Does not burn	Does not reach full lighting power	Intensity of light is decreasing
Brennt rauchend	Flammenkranz am Glühkörper	Petroleum am Vergaseroberteil	Glaszylinder wird weiß	Flamme schlägt zurück (starkes Geräusch)	Petroleum am Behälter	Petroleum im Pumpenzylinder	Pumpe zieht nicht	Pumpenkolben drückt sich heraus	Hält keinen Druck	Brennt nicht	Brennt dunkel	Leuchtkraft lässt nach
				→						→	→	→
										→	→	→
→		→		→	→				→		→	
		→			→				→			
					→				→			
→									→	→	→	→
			→	→							→	
					→	→		→	→	→		
							→					
	→										→	
		→			→							
									→			→
→									→	→	→	→
					→			→				
									→			→

Algemene handleiding Petromax lampen

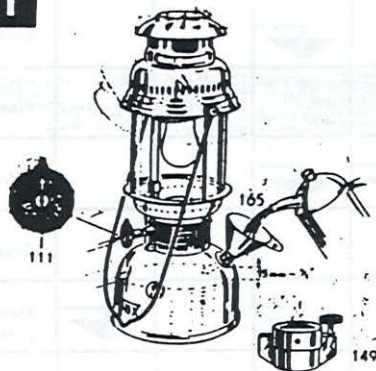
Figuur 1. Het vullen van de container.

Schroef het metertje van de vulopening. Plaats de trechter in het vulgat, en vul de lamp met schone petroleum. De tank moet niet verder gevuld zijn dan de vulopening. Plaats het metertje weer op de vulopening en schroef deze goed vast.

Belangrijk

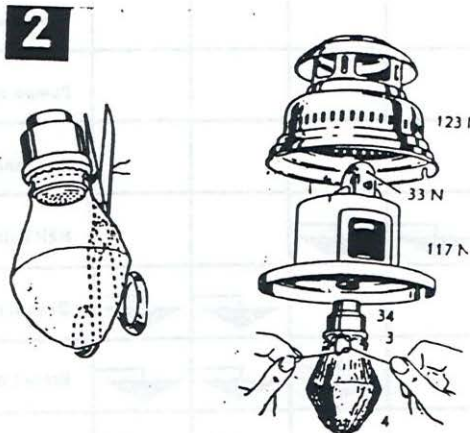
Tijdens het branden van de lamp, zal de lichtintensiteit langzaam terug lopen. Na anderhalf uur moet weer lucht bijgepompt worden.

Om de spuitmond schoon te maken, kan de schroef (111) verscheidene malen van links naar rechts gedraaid worden, terwijl de lamp brand.

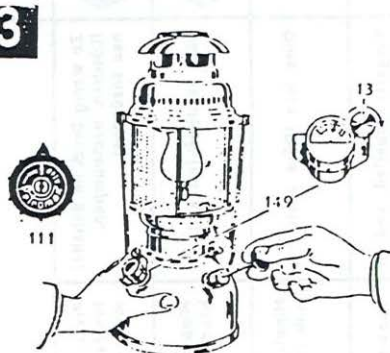
Figuur 2. Het plaatsen van een nieuw kousje.

Draai de schroeven los van de hendel, haal de kap (123 N) van de lamp af. Ook het deel binnen de kap voorzichtig verwijderen (117N). Draai de gaskamer los (34) en knoop het kousje met een dubbele knoop rond de smalle gleuf van de spuitopening (3). Verdeel het kousje gelijkmatig rond deze spuitopening. Knip de overtollige draadjes los, en plaats de gaskamer weer voorzichtig terug. Monteer het geheel weer.

Figuur 3. Op druk brengen.

De pijl op de schroef (111) moet naar boven staan voor het oppompen. De dop van de voorverwarmer moet ook dicht zijn. Verder moet het schroefje van de ontluchting (13) op het metertje dicht gedraaid zijn. Pomp nu lucht in het reservoir, totdat het meter-tje net over de rode lijn is.

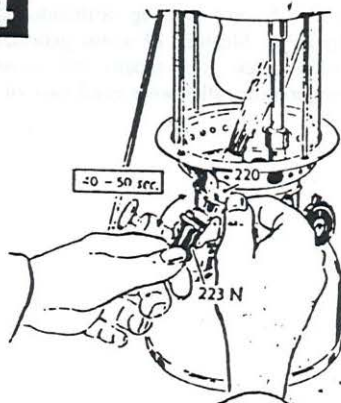
Figuur 4. Het aanmaken.

Maak een lucifer aan en open de dop van de voorverwarmer. Stop de lucifer in de opening, zoals op de tekening staat aangegeven, totdat de voorverwarmer brand. Als de lucifer uitgaat, sluit de dop van de voorverwarmer onmiddellijk, en start opnieuw met een nieuwe lucifer. Als de voorverwarmer blijft weigeren, maak dat de spuitopening schoon met de daarvoor bestemde naald.

De voorverwarm-vlam moet gedurende 40-50 seconden branden. Tijdens het branden moet U blijven pompen, zodat de meter boven de rode lijn blijft. Als de 40-50 seconden voorbij zijn, draai dan schroef 111 langzaam met de pijl naar onder.

Bij het eerste gebruik van een nieuw kousje moet de lamp niet direct worden aangemaakt. Eerst het kousje aansteken, en geheel laten uitbranden, daarna pas de lamp aanmaken.

4

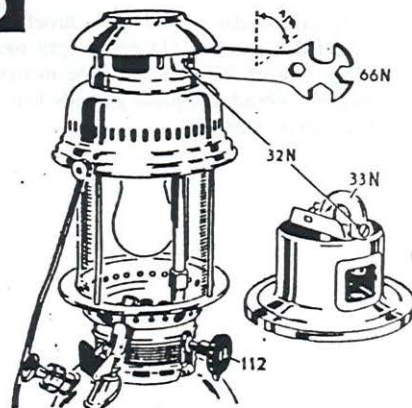
Figuur 5. Luchtverdeelschroef bij meng-pijp.

Als de helderheid van het licht niet voldoende is, draai de regelschroef met een schroevendraaier naar rechts of links. Een kwart slag moet voldoende zijn om maximale helderheid te krijgen.

5

In geval van onvoldoende druk

Bij lage druk, of het te langzaam openen van de schroef, zal het licht niet volledig branden. Dit is te merken aan een lage intensiteit en een gorgelend geluid van de lamp. De oplossing is de lamp weer op druk brengen en de schroef een paar keer van boven naar beneden draaien, totdat de lamp goed brand. Zo niet, dan de lamp uitmaken, en opnieuw opstarten.

Het uitmaken van de lamp

Open de ontluchtingsschroef (13) op het metertje. Als alle lucht ontsnapt is, draai de schroef (111) weer naar boven. Indien nodig, kan de lamp onder druk blijven voor direct gebruik. De ontluchtingsschroef moet dan dicht blijven en de schroef 111 moet dan naar boven staan.

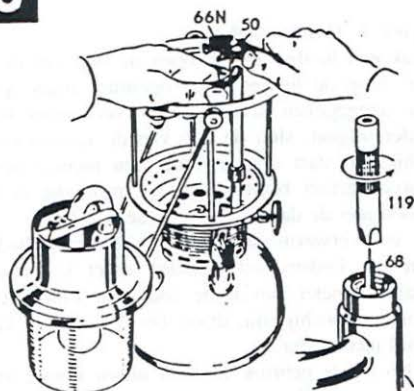
Algemene hints voor het onderhoud van de lamp

- Kapotte kousjes moeten direct vernieuwd worden. Het kleinste scheurtje resulteert in lekkende vlammen, die het glas beschadigen.
- Als de pomp niet optimaal werkt, schroef de dop er dan af en doe wat olie op het leertje en druk het leertje iets plat. Indien nodig, vernieuw het leertje. Bij het weer monteren, let er op dat het leertje naar binnen staat bij het plaatsen in de buis.
- Als de zuiger van de pomp naar binnen schiet betekent dat, dat het pompventiel defect is. Draai dit ventiel met een lange schroevendraaier los, repareer of vervang het ventiel en monteer het weer. Let er wel op dat het ontluchtingsschroefje op het metertje open staat.
- Rubberen ringetje bij de vulopening mag niet defect zijn anders komt de lamp niet goed op druk.
- Na het monteren van de verdampers altijd een nieuw loden ringetje gebruiken.
- Lekkages kunnen worden opgespoord door de lamp op druk te brengen (niet aanmaken) en de tank onder water te houden. Daar waar de bubbeltes ontsnappen, is het lek.

Figuur 6. Het vernieuwen van de spuitmond

Demonteer de lamp zoals in figuur 2 getoond, en schroef de spuitmond los met een sleutel onderwijl met een hand de verdamp-ring vasthoudend, zoals getoond in figuur 6. Sleutel 119 wordt gebruikt om de naald te verwijderen. Let tijdens het monteren van het geheel erop dat alles weer goed vast zit.

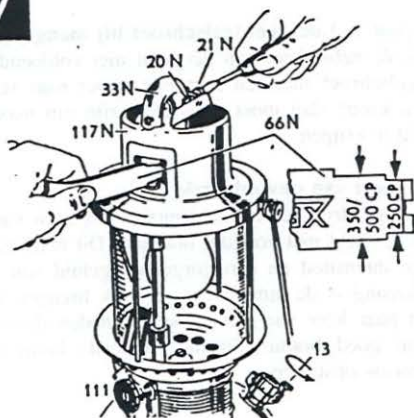
6

Figuur 7. Instellen van de juiste menging.

Zorg ervoor dat ontluchtingsschroef (13) open staat en dat de schroef (111) met de pijl naar onder staat. Maak schroef 21N los zodat de mengkamer kan bewegen. Gebruik het juiste gereedschap voor de instelling van de menging.

7

Uit "Limburgs Dagblad" van 24 december 1992

Inbraak in grot opgelost

VALKENBURG – De rijkspolitie Valkenburg heeft in de afgelopen dagen acht jongeren uit Valkenburg aangehouden, die betrokken waren bij een inbraak tijdens de kerstmarkt in de gemeentegrot. Bij de jongeren thuis werden sieraden, kleding en andere gestolen goederen gevonden. Enkele

verdachten zijn nog niet op vrije voeten gesteld. De inbraak in de gemeentegrot werd gepleegd op vrijdag 11 december. De groep kreeg toegang tot de grot via de ingang bij het Sprookjesbos aan de Sibbergrubbe. Via de onderaardse gangen kwamen ze daarna bij de kerstmarkt in de grot terecht.

Volgende SOK-Ledenavond en genootschapsavond van de kring Maastricht

Donderdag, 7 januari 1993, organiseert de kring Maastricht van het Natuurhistorisch Genootschap Limburg weer haar eerste bijeenkomst van het jaar in het Natuurhistorisch museum. Traditioneel is deze bijeenkomst een samenwerking met de Studiegroep Onderaardse Kalksteengroeven, waarin een bepaald thema van het ondergrondse belicht wordt. Het vorig jaar waren dat de groeven van Vechmael met Pierre Olefs en Julien Dahlen. Dit jaar staat een bijzonder onderwerp op de agenda. SOK-Medelingen no 20 verschijnt als een "special" over de groeven van Cadier en Keer en Heer. Dit extra dik nummer (76 pagina's en 43 foto's) werd geschreven door John Knubben en verhaalt over het onderzoek in de Keerderberg, de Heerderberg en de Scharnerberg door GRONOMA. Deze geheimzinnige afkorting staat voor een hardwerkende groep enthousiaste SOK-leden, die de bergflanken van Gronsveld als hun exploitatiegebied hebben gekozen. Het onderzoek is niet alleen gedaan in de ondergrondse gangen van deze drie groeven, maar is ook sterk gekoppeld aan intensief archiefonderzoek. Dit, samen met prachtige foto's, kaarten en vele bladzijden tekst kunt u lezen in het volgende JUBILEUM-nummer van SOK-Medelingen. Op de gecombineerde SOK- en Genootschapsavond kunt u van John en zijn collega's het verslag horen van hun onderzoek. Dia's en kaartmateriaal, alsmede voorbeelden van hun archief zullen dit verslag ondersteunen.

Omdat deze avond ook in het teken staat van het 10-jarig bestaan van SOK-Medelingen zal Ed de Grood een korte lezing houden over het belang van onderzoek en het daaraan verbonden waarde van verslaggeving. SOK-Medelingen is een medium dat voor en door SOK-leden bij uitstek geschikt is om aan dit doel te beantwoorden. Meer dan 300 abonnees in binnen- en buitenland zijn een graadmeter voor de betekenis van ons "blad".

Het eerste exemplaar van dit jubileumnummer zal deze avond overhandigd worden aan de voorzitter van het Natuurhistorisch Genootschap, de heer Ton Lenders. Dit als waardering voor de paraplu waaronder de SOK zich altijd veilig heeft kunnen verschuilen.

Na afloop is er gelegenheid om een (bescheiden) glas te heffen op het jubileum, het nieuwe jaar en de SOK in het algemeen.

In afwijking van de gebruikelijke aanvangstijden van SOK-avonden, begint deze avond om 20.00 uur in het Natuurhistorisch Museum te Maastricht.

We hopen u allen te mogen begroeten.

Uit "De Limburger" van 21 december 1992 (Editie Oostelijke mijnstreek)

Grotten Berg en Terblijt

Nachtelijke wandelaars bekeurd

Van onze verslaggeefster

BERG EN TERBLIJT - De Valkenburgse politie heeft zaterdagochtend tien mensen uit de grotten langs de Vogelzangweg in Berg en Terblijt gehaald.

De nachtelijke wandelaars waren afkomstig uit Heerlen en Landgraaf. Tegen de politie verklaarden ze vaker door de grotten te wandelen. Tegen de tien is proces-verbaal opgemaakt.

De politie surveilleert de afgelopen weken regelmatig bij de grotten. Aanleiding zijn de vele vernielingen.

Ook zou er - aldus een woordvoerder van de politie - sprake zijn van house-parties en zogenaamde 'paint ball'-gevechten.

Zaterdagochtend merkte een agent op dat het hek naar de mergelgroeve langs de Vogelzangweg was opgebroken. De speurhond van de Maastrichtse gemeentepolitie wist de wandelaars uiteindelijk te traceren.

AFZ: NL 6228 DK 109 D